

Det slår meg ...

Knut A. Nafheim, journalist

Et dystert 50-års minne markeres i disse dager. Det tyske overfallet på Norge 9. april 1940 og den påfølgende okkupasjon i fem tunge år blir på nytt gjenstand for stor oppmerksomhet i massemedia. Disse årene er blitt karakterisert som det mørkeste kapitlet i Norges-historien. Det er med rette. Det var i årene fra 1940 til 1945 at folk flest oppdaget hva frihet betyr.

Blir vi så noen gang ferdig med krigen i Norge? Nepp. Selv om det nå begynner å lynes i rekkene blant de som var aktive på begge sider under okkupasjonen, vil temaet alltid være like aktuelt. Helt siden 1945 har diskusjonene pågått om Norge og Tyskland fortsatt var i krig etter at kapulasjonsavtalen ble undertegnet 10. juni 1940. Mange medlemmer av Nasjonal Samling har hevdet at de ble tatt urimelig hardt etter at krigen var slutt. De som sto på den rette siden derimot viser til at det N.S.-medlemmer måtte gjennomgå, bare var barnemat mot det som skjedde med nordmenn i de tyske konsentrasjonsleirene under krigen.

La oss stanse et øyeblikk ved medlemmene av Nasjonal Samling. Er det sikkert at de var landsforrædere alle sammen? Var det landssvik bare å være papir medlem av N.S. under krigen? Historikeren Hans Fredrik Dahl, velkjent fra sine bøker om nasjonalsosialismen og Vidkun Quisling finner det tvilsomt at medlemskap i N.S. var jevngodt med å svikte sitt land. Våre høyeste domstoler slo etter krigen fast at ethvert medlem av Nasjonal Samling var kollektivt ansvarlig for all partiets ledelse hadde foretatt seg under okkupasjonen. Da måtte det nødvendigvis bli mange å trekke til ansvar.

Landssvikoppgjøret omfattet 92 805 personer. Enda hadde myndighetene valgt å holde mange utenfor. Ti-tusener som hadde arbeidet frivillig på tyske anlegg og bygg gikk fri. Det gjorde også mange av dem som hadde ljet ekstra gode penger på krigen; «brakkebaronene». De kvinnene som hadde hatt et forhold til en tysk soldat, fikk den mot svi hardt. Var det verre å holde i en tysk hånd enn i en tysk hammer? Sykepleiersker som meldte seg til tjeneste i den tyske saniteten ved fronten - og som hadde godkjente pass fra Norges Røde Kors- ble etter krigen dømt til harde fengselsstraffer. Var det rettferdig?

Spørsmålstegn kan nok stilles i ettertid, men meningene vil alltid være delte. Og fortsatt i dag står familier og tidligere venner splittet etter det som skjedde under krigen i Norge. Mange har vondt for å glemme og tilgi. Men for en gruppe mennesker må året 1940 fremstå som spesielt: frontkjemperne. Nordmenn som dro til østfronten for å bekjempe « bolsjevismen og den truende lare fra st. ». I dag må det være underlig å se det ene kommunistpartiet etter det andre rakne fullstendig i Øst-Europa. Men det tok mange ti-år å få slutt på diktaturet i Marx og Lenins navn.

Vi vet aldri om landet vårt vil oppleve ett nytt 9.april. Det vi vet er at en ny verdenskrig sannsynligvis vil ødelegge vår klode og hele menneskeheten for godt. Sett på den bakgrunn er det nyttig å trekke lærdom av det som skjedde for 50 år siden. Og vi må sette vår lit at kommende generasjoner vil prioritere fredsarbeidet fremfor rustningsindustrien.

Ved 15-tiden marsjerte tyske hæravdelinger inn i en lamslått hovedstad.

UTGITT AV AKERSHUS ARBEIDERPRESSE A/S

Roseveien 1, Kjeller - Telefon (06) 81 90 90
Postadresse: Postboks 235, 2001 Lillestrøm

Ansvarlig redaktør: Terje Granerud
Nyhetsredaktør: Svein M. Svendsen
Adm. dir.: Øivind Taugbøl

Forspillet til 9. april

Allerede i 1939 begynte Adolf Hitler å tumle med planer om en tysk invasjon av Norge. Sverige var også et aktuelt angrepsmål den gang. Planene ble imidlertid stilt i bero, ikke minst fordi disse to landene holdt strengt på sin nøytralitet. Ett forhold ser ut til å ha vært viktig for Hitlers senere avgjørelse om å angripe Norge: «Altmark»-affæren.

«Altmark» var en tysk tankbåt som hadde fungert som hjelpeskjip for marinesyraker i Sør-Atlanten. Skipet hadde 300 britiske fanger ombord. 14. februar kom «Altmark» inn i norsk sjøområde. To dager senere støtte det på to britiske jagere, som var klar over at det var fanger ombord. «Altmark» ble tvunget inn i Jøssingfjorden mellom Egersund og Flekkesfjord. Etter en kort kamp entret britiske gaster fartøyet og fangene ble satt fri. Syv tyskere mistet livet under episoden. Engelskmennene jublet, norske myndigheter protesterte over nøytralitetskrenkelsen og Hitler raste. 19. februar da han ordre om i forsere alle planer for en invasjon i Norge. Operasjonen fikk kodenavnet «Weserübung».

QUISLING I BERLIN

For dette, i desember 1939, hadde Nasjonal Samlings leder

Vidkun Quisling besøkt Berlin. Via kaffe grossisten Albert Hagelin kom han i forbindelse med den tyske raseideologen Alfred Rosenberg, som var leder av nazipartiets eget utenrikspolitiske kontor. Hitler ble interessert da han hørte om den norske nasjonalsosialisten og Quisling fikk foretrede hos føreren to ganger; 14. og 18. desember. Ifølge Quisling hadde Norge en hemmelig avtale med britene om fri innmarsj dersom landet kom i krig med en av stormaktene. Han foreslo at Nasjonal Samling skulle ta regjeringssmakten og oppfordre Tyskland til å sende tropper til landet. Etter krigens slutt fikk vestmaktene tak i Rosenbergs dagbok. Den ble et viktig bevismiddel mot Quisling.

FØRSTE PLAN

Etter sine første møter med Quisling ga Hitler ordre til at den

militæreledelse skulle undersøke hvordan Tyskland kunne besette Norge. Det var i første omgang snakk om et kupp der utvalgte nordmenn skulle dra på treningsleir til Tyskland og knyttet til tyske særkommandoer i all hemmelighet. Hitler gikk imidlertid tidlig bort fra disse planene. I stedet konsentrerte han all oppmerksomhet mot sin planlagte stor-offensiv mot vestmaktene. Admiral Raeder tok spørsmålet om invasjon av Norge 26. januar 1940. Hitler svarte at «for tiden bestreber både Norge og Sverige seg strengt på å bibeholde nøytraliteten.» I stedet for å angripe Skandinavia ville Hitler først gjøre opp med Frankrike.

OVER-KOMMANDOEN

I mellomtiden arbeidet den tyske overkommandoen med den utredning som Hitler hadde bedt om i desember året før. Midt i februar var de allerede kommet langt med planene, men fortsatt var det uklart om de ville bli satt ut i livet. Hitler var fortsatt av den oppfatning at de nordiske land ville holde seg strenge nøytrale. Men så dukket «Altmark»-affæren opp og bildet endret seg. Da Hitler hørte at krigsfangene ombord var blitt befridd, ble han hysterisk av raseri. 20. februar ble general Nicolaus von Falkenhorst innkalt til rikskanselliet. Føreren meddelte ham at han ville få fem divisjoner stilt til rådighet for en tysk okkupasjon av Norge. Falkenhorst fikk fire timer timer på seg for å fortelle hvordan han akttet å benytte disse divisjonene.

TURIST-GUIDE

« Straks jeg var kommet ut, skrev Falkenhorst senere. - dro jeg på byen og kjøpte en turistguide for å finne ut litt om Norge. Jeg var helt blank fra før. Jeg måtte se hvor havnene lå og hvor mange innbyggere byene hadde.

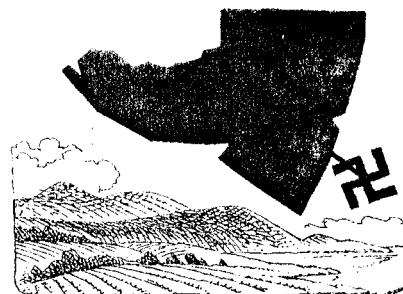
På sitt hotellrom leste generalen de viktigste kapitlene i guiden og studerte kartene grundig. Deretter meldte han seg på teppet hos Adolf Hitler og skisserte sin plan. Praktisk talt punkt for punkt var han kommet til det samme resultat som den spesialstaben som hadde arbeidet med planene tidligere. Årsaken til dette lå trolig i at de andre offiserene også hadde benyttet den samme turistguiden som bakgrunnsmateriale...

General Nicolaus von Falkenhorst planla og ledet det tyske angrepet på Norge.

Engelskmennenes angrep på Altmark i Jøssingfjorden gjorde Adolf Hitler så rasende at han flukstens bestemte seg for å iverksette et angrep på Norge.

Alle foto til denne artikkelen er hentet fra boken "Norge i krig".

Nationaltheatret i Oslo ble etter invasjonen tatt i bruk som forelegg for tyske soldater.

FORNØYD

Hitler var iallefall fornøyd og ga von Falkenhorst ordre om å sette i gang. I største hemmelighet ble invasjonsplanene forsert i en ny avdeling med navnet «Gruppe 21». Bare offiserer arbeidet med planene, man tok ikke sjansen på å ansette sekretærer. Noen viktige endringer ble gjort. Sverige ble holdt utenfor. Derimot fant Falkenhorst ut at de tyske styrkene trengte flyplassene på Jylland for å sikre dekning fra luften. Slik ble også Danmark inkludert i angrepsplanen. 29. februar ble den reviderte planen lagt frem for Hitler. Han uttrykte sin store tilfredshet. Og 3. mars besluttet den tyske føreren å la «Weserübung» gå foran det avgjørende angrepet mot vestmaktene. I første rekke Frankrike. 20. mars kunne general Falkenhorst underrette Hitler om at oppdraget var fullført og at alt var klart for invasjonen. 1. april var samtlige offiserer med ansvar for å lede felttoget innkalt til Hitler sammen med sjefene for de enkelte landingsgruppene.

FREKT FORETAK

I følge sjøkrigsledelsens dagbok skal Hitler ha uttrykt sin fulle tilfredshet med måten forberedelsene var blitt gjort på. – Føreren betegner operasjonen ikke bare som et særlig dristig, men også som et av de frekkeste foretak i nyere krigshistorie. Nettopp dette ser han som grunnleggende for suksessen. Hitler da 2. april ordre om at angrepet skulle begynne om morgenen 9. april klokken 05.15 (04.15 norsk tid) Klokken 05.20 skulle de tyske ministerene i Oslo og København overrekke norske og danske myndigheter en diplomatisk note der det skulle frengå at tyskerne ikke kom som fiender, men at de ville sikre seg at ikke vestmaktene besatte de to landene. Det skulle vise seg at dette gikk forholdsvis greit i Danmark, som med sitt flate landskap ikke hadde store muligheter til å forsvare seg. I Norge derimot raste det harde kamper i to måneder.

KNUT A. NADHEIM.

Det berømte bildet av Blücher, slagskipet som så sjokkerende for tyskerne ble senket av artilleriet på Oscarsborg i grålysningen 9. april.